

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidiececane Sibiu, strada Măcelarilor 47
Correspondențele sînt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegraful Român”, strada Măcelarilor Nr. 43.
Epistole nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori
15 cr. rîndul cu litere garmoud — și timbru de 30 cr. pentru
fie-care publicare.

Sinodul arhidiececan.

Avem deja patru ședințe înapoia noastră dar tot odată și obiecte desbătute de importanță. În deosebi ședința de Joi va rămâne memorabilă în analele istoriei noastre bisericesci. Propunerea comisiei sinodale privitoare la proiectul pentru scoalele medii, spriginită de discursul clasic al dlui dep. Diamandi Manole și în fine votul unanim al sinodului vor fi o columnă milenarie în drumul vieții noastre naționale bisericesci.

Între cele desbătute, până când scriem aceste știri, sînt trei raporturi: cel general al consistoriului în plen, cel general al senatului bisericesc și cel gen. al senatului scolastic, afară de alte mărunțișuri.

O împregiurare trebuie să mai amintim la acest loc. Se fac prea multe propuneri fără scop și fără rezultat practic, dar răpesc mult timp prețios.

Premițînd aceste trecem la detaliuri.

Ședința a IV-a din 28 Aprile 1883.

Presidiul ordinar.

Ședința se deschide la 9 oare înainte de amiazi.

Notariul Dr. Nicolae Olariu cetesce protocolul ședinței a 3. care se autentică.

Din partea presidiului se prezintă următoarele esbite.

Raportul consistoriului arhidiececan privitoriu la procesele fondurilor, se transpune comisiei financiare.

Raportul consistoriului arhidiececan privitoriu la rațiociniile Tipografiei pro 1882 și la budgetul ei pentru anul viitor, se transpune comisiei financiare.

Domnul dep. Iosif Pușcariu: întreabă, cum se întimplă, că aceste rapoarte ale consistoriului se aștern sinodului în a 3-a sau a 4-a zi după întrunirea lui?

La această întrebare Escelenția sa P. Archiepiscop și Metropolit, răspunde: că toate rapoartele au fost gata înainte de întrunirea sinodului în anul acesta, nu s'au prezentat pîn'acum, din cauza lipsei de scriitori în cancelaria consistoriului, cari se le decopieze în curat; ear lipsa de scriitori provine din împregiurarea, că acuma mai toți elevii institutului nostru sînt duși pe acasă.

D. dep. Elie Măcelariu: atrage atențiunea sinodului asupra unui conclud sinodal din trecut, care prescrie anume, ca toate rapoartele consistoriului să se așternă sinodului în prima sa ședință.

D. dep. Dr. Ilarion Pușcariu reflectează: dacă nu s'au prezentat amintitele rapoarte la timp, nu e

atât de vină consistoriul; căci primul raport privește mai mult pe fiscalul consistorial, care au fost în timpul din urmă bolnav; ear al doilea raport privește pe tipografia arhidiececană.

Cererile deputaților sinodali; D. Lazar Petcu de concediu pe 6 zile, Ioan Bărcian, George Dănilă, Nicolae Petra-Petrescu, și Alexie Olariu, pentru întreaga sesiune, se încuviințează.

Cererea parochului din Paloș: ca protopresbiteratul Paloșului să se susțină cu reședința în Paloș și

Cererea comunei Tecșești de a se încorpora la protopresbiteratul Albei-Iulie, se transpune comisiei organizatoare.

Cererea învățătorului din Cucerdea-română pentru un ajutor, asemenea și

Cererea parochului din Cucerdea română spre a se împărtași din ajutorul de stat;

Cererea D. Ecaterina Oniț pentru un ajutor;

Cererea parochului din Baica pentru un ajutor și

Acusa comitetului parochial din Mărișel contra preotului lor;

se transpun toate comisiei petiționarie.

Urmează la ordinea zilei propunerile:

Dep. Vasile Roșescu: din considerare, că la toate popoarele culte religiunea și moralitatea s'au privit și se privesc ca baza existenței lor, că prin urmare și la noi trebuie privitye astfel; din considerare, că au obvenit și obvin casuri și la poporul nostru, cari fiind a produce o sguire puternică și irreparabilă în baza sa; din considerare, că între relele, cari surpă baza existenței noastre, se pot numera cu drept cuvînt și căsătoriile ilegale, așa numite sêlbatic; că biserica e chemată a propaga și susține moralitatea în popor și că e în stare în timpul de acum ași implini această sfîntă chemare, chiar și relativ la creșterea copiilor resultați din căsătoriile sêlbatic, propune: „Venerabilul sinod însărcinează pe Măritul consistoriu să facă o reprezentațiune în cauza aceasta cătră ministrul de culte resp. justiție, de oare ce există deja un proiect privitoriu la căsătoriile ilegale, ca să se aducă acest proiect cât mai curînd la valoarea de lege.“ Propunerea se transpune comisiei bisericesci.

Dep. Dr. Nicolau Pop: Din cauză, că s'a adus de mult un conclud, ca să se facă un indice despre toate conclusele mai însemnate a sinoadelor precedente; din cauză că n'a vîdît în raportul consistoriului urme despre un astfel de indice, dar a aflat pe cale privată, că ar exista, numai nu e gata de tot, propune:

de activitate febrilă, ca și când în adevăr ași fi fost născut cinci sute de miluri departe de acolo în țările friguroase, unde spiritul are mai multă înrîurire asupra materiei.

— Dar așa, Dta n'ai fost tocmai leneș?

— Eu cred, că n'am fost nici decît leneș; căci părinții mei au vrut să mă facă erudit, și din dragoste cătră densii, eu mi-am dat multă silință a mă instrui. Eu mă simțeam atras de sciințele naturale, de arte și de filosofie, mai mult decît de cercetările grele și minuțioase a eruditului Goffredi. Eu am aflat cercetările sale cam prea fără valoare, și nu puteam împărtași cu densul bucuria esagerată, când reușeam a hotări întrebuintărea unei petri antice sau a descifra înțelesul unei inscripții etrusce. El m'a lăsat însă cu totul să urmez impulsul talentelor mele și mi-a făcut, traiul cât se poate de dulce. Acum am să intru în nisce detaliuri din epoca aceasta a vieții mele, în care, trecînd din copilărie la junime, simțeam deșteptându-se în mine facultățile sufletului.

„Perugia este cetate universitară și poetică, una din cele mai frumoase și erudite cetăți a vechii Italie. Acolo te poți face, după plac, erudit sau artist. Ea este bogată în antichități și în monumente din toate epocile; ea are biblioteci frumoase, o academie de artele frumoase, colecții etc. Cetatea este frumoasă și pitorescă; are peste o sută de biserici și cincideci de mănăstiri, toate bogate în tablouri, manu-

„Venerabilul sinod decide ca consistoriul arhidiececan să pregătească până la sinodul proxim indicele despre conclusele mai însemnate a sinoadelor precedente. — Se transpune comisiei organizatoare.

Dep. Anania Trombițaș: Considerînd lipsa cea mare de învățatori cualificați în sensul legii din vigoare, considerînd, că soarta învățătorilor preste tot e tristă, din cauză că poporul în urma grelelor împregiurări sărăcesce tot mai tare; că sinodul are chemarea a căuta mijloacele eficace pentru formarea unui corp învățătoresc, care să poată și să și fie la înălțimea misiunii sale, propune: „Venerabilul sinod să decidă, ca Consistoriul arhidiececan să primească într'un period de 9 ani consecutivi numai cîte 30 elevi mai bine pregătiți în fie care an pelângă solvirea taxei seminariale pe jumătate; ear ce nu se va ajunge, să se acopere din fondurile arhidiececanei. — Se transpune comisiei financiare.

Dep. Ioan Popea face următoarea propunere:

Considerînd, că învățămîntul religiunii are de scop a promova cultura adevărată religioasă și morală a tinerimei studioase; avînd în vedere, că prin învățămîntul acestui obiect, după programa esistență, ce se observă în scoalele noastre secundare, nu se poate ajunge acest scop, lipsind din cadrul programei de pînă acum obiectele cele mai importante, cum e de exemplu învățătura moralei etc., cari ar pute promovă mai mult decît toate celelalte obiecte progresul religios și moral al scolarilor; avînd în vedere, că din cauza defectuosității programei și manualelor existente, scolarii întimpină greutăți și neplăcere la învățarea acestui obiect, privindu-l mai mult ca o sarcină, de care ar vrî în tot momentul a se scăpa, pe timp ce el ar trebui să fie sufletul învățămîntului întreg, precum are destinațiunea a fi; din toate aceste puncte de vedere, voind a contribui cu ceva la atingerea scopului înalt ce acest ram de învățămînt îl are în vedere, face următoarea propunere: „Venerabilul consistoriu arhidiececan se însărcinează a compune pînă la sesiunea sinodului din anul viitor un plan pentru învățămîntul religiunii în scoalele medii (gimnasia, scoale reale și comerciale) și a-l așterne sinodului, și totdeodată a dispune compunerea de cărți corespunzătoare pentru acest ram de învățămînt“; — se transpune comisiei scolare.

Dep. Iosif Pușcariu avînd în vedere că sînt o mulțime de fonduri, din cari se dau stipendii la studenții de universitate: sînt foarte puține însă din cari se dau stipendii la elevii din scoalele medii și că din cauza aceasta mulți tineri talentați sînt în poziție de a întrerupe studiile propune: „Venerabilul

FOIȚA.

Cristian Waldo

sau

CĂILE NOROCULUI.

Roman de George Sand.

(Tradus de E. B.)

(Urmare).

— Dta ai vîenă poetică, precum vîd, dișe dl Goeffe; dară nu sînt locitorii acelor climate frumoase, necurați, lenoși și chiar cu voia lor miserabili?

— Miseria lor provine, jumătate dela ocărmuitorii lor și jumătate dela ei; rîul nu vine nici când numai dintr'o parte.

Tocmai de aceea, cred, că binele nu poate prospera; însă în climatele acele frumoase, miseria produsă de lenevie își află scuzele sale în volupțatatea vieții contemplative. Eu am simțit cu vioiciune, de când m'am făcut june, farmecul îmbătător a naturii acele meridionale, și l'am prețuit cu atîta mai mult, intru cât am simțit și eu în mine accese

scripte etc. Piața catedralei este remarcabilă; acolo în țafa unei bogate catedrale gotice cu o fântână de Ioan de Pisa, un cap de operă și a altor monumente din diverse epoci, se ridică un palat mare în stilul venețian. El este un monument particular și mareț din secolul al XIII sau al XIV de o culoare roșie închisă, înfrumșetată cu ornamente negre de fer și borteletit cu iregularitatea aceea fantatistică, foarte desprețuită, de când cu liniile corecte și cu paritatea gustului renașterei.

Eu iubeam cu pasiune fisionomia dramatică a acestui vechiu palat, care Goffredi îl desprețuia, fiind-că aparținea unui veac barbar; el nu stima decît anticitatea și secolii noi, cari s'au inspirat cu anticitatea. Eu își mărturisesc, pur și simplu, urtul cumplit ce toate aceste cap de opere vechi și moderne, de soial acesta, făcără uneori să se estindă asupra simțemintelor mele de admirație.

Hotărîrea aceasta a Italiei, de a se reîncepte pe sine însuși și de a reiepta epocile, în care și-a arătat individualitatea sa, între absolutismul imperațiilor și cel al papilor, este așa de consacrată în opinia publică, încât treci drept Vandal dacă îți permiți a fi uneori de altă părere*)

*) Aceasta se adevărește la mulți oameni. În secolul trecut și la începutul celui prezent se desprețuiau în deobște operele din veacul de mijloc.

sinod să decidă că stipendiile de 500 fl. din funcțiunea francisc-iosefină, îndată ce vor deveni vacante, să se prefacă în stipendii de câte 60—80 fl. și să se împartă pe la elevi din scoalele medii. — Se transpune comisiunii scolare.

La ordinea zilei e raportul comisiunii organizatoare. Raportor: deputatul Demetriu Comșa.

Fiindcă raportul consistoriului plenar s'a fost distribuit încă dela începutul sesiunii printre membrii, se privesc de cetit și comisiunea își face propunerile punct de punct.

La punctul 1. din raportul consistorial, care arată, că numărul pieselor întrate la consistoriu a fost 5162, dintre cari 309 curat presidiale, 303 pentru ședințe plenare, că 1554 s'au ținut de competența senatului strins bisericesc, 1544 de resortul senatului scolar și 1452 de al senatului epitropesc, comisiunea propune și sinodul decide:

„Pe viitoriu să se inducă în raportul consistoriului și numărul cauzelor.“

La punctul 2. referitoriu la ședințele plenare consistoriale, comisiunea propune și sinodul decide:

„Consistoriul să împartășească pe viitoriu și numărul actelor, cari nu s'ar fi espedat, pe lângă indicarea cauzei de amânare.“

La punctul 3. despre cestiunea întregirii protopresbiteratelor și dispunerea celor de lipsă în privința întregirii protopresbiteratelor: Sibiiu, Seliște și Ilia, comisiunea face următoarea propunere:

„Sinodul constată cu părere de rău (regretă), că amânarea întregirii protopresbiteratelor nu e justificată și însărcinează de nou pe consistoriu, ca imediat după terminarea sesiunii, să pună în lucrare întregirea protopresbiteratelor, având a o duce în deplinire față cu toate protopresbiteratele.“

Propunerea aceasta provoacă o discuțiune mai lungă. Raportorul motivează propunerea comisiunii, între altele cu neajunsurile, ce se nasc pentru biserică din trăgănarea cestiunii. Cu toate că întregirea a fost decisă de mai mulți ani, abia în anul 1882 s'a făcut un mic început. Nici până azi, n'avem însă un singur protopresbiter definitiv așezat.

Escelenția Sa, P. Archiepiscop și Metropolit, conde, că e justă dorința comisiunii, exprimată de altcum și cu alte ocaziuni. Pentru împedecarea întregirii nu e responsabil consistoriul, ci densusul.

Escelenția Sa n'are nimic contra „regretului“ exprimat în propunerea comisiunii, constată însă că densusul n'a urmărit prin împedecarea cursului repede alte intențiuni decât, ca să se poată îndeplini cu tact și fără încurcare și speră că dorința comisiunii se va pute împlini până la sesiunea viitoare în partea cea mai mare.

Dep. Dr. N. Pop e de părere, să se lase afară cuvântul „regretă“ din propunerea comisiunii, de oare-ce în concludul sinodului din anul trecut relativ la întregirea protopresbiteratelor, nu se află o dispozițiune anumită, a cărei neîmplinire din partea consistoriului ar fi a se lua cu „regret“ la cunoștință. Cuvintele „toate protopresbiteratele“ se înlocuiesc cu „partea cea mai mare a protopresbiteratelor“, de oare ce va fi cu neputință a se întregi deodată 22 protopresbiterate. În linia primă să se întregiască protopresbiteratul Branului.

Dep. Truța nu e contra propunerii comisiunii, cere însă a se întregi într'acolo, ca protopresbiteratul Zarandului să fie cel dintâi, în care să se facă pregătirile de întregire. Lipsa de întregire nu e niciări

„Eu eram sincer și iute; adeseori fui respins cu dragostea mea pentru tot, ce se numea fără deosebire *il gotico*, adică pentru tot, ce nu era din secolul lui Pericles, a lui August sau a lui Rafael. Părintele meu adoptiv consimțea, a admira cel mult pe acest din urmă. El nu se entusiasma, decât pentru ruinele Romei și când me dusesse acolo, el fu surprins și supărat a me auzi dîcînd că eu nu vîd întrînsele nimic, ce m'ar pute face să uit de fantasia regească și de grupul teatral din piazza del Duomo a noastră, cu marele său palat roșu și negru eu mulțimea sa de splendori variate și cu miclele sale strade cotite, ce dau de odată un aer de mister cam tragic, în arcadele întunecoase.

„Eu eram atunci de cinci-spre-dece sau de șese-spre-dece ani și începeam a-mi explica gusturile și ideile mele. Eu sciam lămuri părintelui meu cum simțeam eu în mine cu instictele independenței absolute în privința gustului și a simțemîntului. Eu simțeam trebuința, a-mi estinde admirația și plăcerea mea intelectuală asupra tuturor aventurilor geniului și a invențiunii omenesci și nu-mi era cu puțință a mărgini simțirea mea în un sistem, în o epocă, în un secol.

Destul că mie-mi trebuia libertatea, de a adora universul, Dumnezeu și schintea dumnezească dată omului, în toate operele artei și a naturii.

atât de simțită ca aici, fiind protopresbiterul totodată și Directorul gimnasiului din Brad și președintele eforiei fondurilor gimnasiale. Prin trăgănarea întregirii s'ar cauza daune nereparabile afacerilor noastre bisericesci, scolare și fundamentale din acest tract, daune, cari au început a fi și azi greu simțite.

Escelenția Sa repetă, că imputarea, ce s'ar face să nu se facă consistoriului, ci densusului, căci consistoriul l'a solicitat în cauza aceasta cu diferite ocaziuni. Afacerea aceasta însă e împreună cu mari greutăți, pe cari le cunoaște numai acela, care se ocupă mai de aproape cu ea.

Dep. Diamandi Manole: Cestiunea e cu mult mai generală, decât ca se ne ocupăm cu mărunțisuri. Protopresbiterul e la noi ministru în cele bisericesci și scolare. În lipsa lui se întemplă anomaliiile cele mai mari. Am spus-o franc cu altă ocaziune, că e cea mai mare anomalie, (magna calamitas) a se da unui asesor consistorial două protopresbiterate. Biserica simte necesitatea, ca protopresbiteratele să fie organizate, și propunerea comisiunii nu țintesc alta, decât ca să se satisfacă odată necesității acesteia. Încât pentru șirul, în care se urmeze întregirea, e treaba Escelenției Sale, să ia notiță despre interesele biserice și să și aplece urechea acolo, unde lipsa e mai simțită. Terminul „regret“, după ce însuși Escelenția Sa recunoaște, că densusul poartă vina, fiind nevinovat se poate susține. Escelenția Sa, să-l ia asuprași.

Dep. E. Brote primesce propunerea comisiunii modificată într'acolo, că până la sesiunea următoare să se întregiască „întru cât va fi posibil“ toate protopresbiteratele.

După cuvîntul din urmă al ref. dep. Comșa se pune cestiunea la vot și se primesce propunerea comisiunii cu amendamentul dep. Truța.

Presidiul întreabă pe sinod: oare cu cale ar fi să se escrie concurs și pentru protopresbiteratul Mediașului, deși până acum nu e arondat?

La această cestiune vorbesc deputații Elie Măcelariu, Parteniu Cosma, Demetriu Comșa și Nicolae Cristea.

Cestiunea rămîne la buna chibzuială a consistoriului.

Punctul 4 referitoriu la împărțirea ajutoriului de stat pro 1882 și

Punctul 5 referitoriu la distribuirea ajutoarelor pentru scoalele și învățătorii poporali se iau spre știință.

Punctul 6 referitoriu la fundațiunea lui Andronic spre plăcută știință.

Cu privire la punctul 7 din raportul consistoriului plenar, referitoriu la proiectul de lege pentru scoalele medii, Comisiunea prin raportorul său propune: „Sinodul ia spre plăcută știință pașii întreprinși de consistoriu în cestiunea aceasta și regretă, că n'au avut rezultatul dorit; regretă, că s'a primit un proiect atât de periculos și vătămător pentru poporul nostru și îndrumă pe cei chemați să ia cât mai în grabă măsurile necesare întru apărarea drepturilor autonomiei bisericei noastre naționale“.

Înainte de a completa raportorul cele premerse ia cuvîntul:

Presidiul: În cestiunea aceasta eu am dat unele informațiuni membrilor din comisiunea organizatoare pe cale privată. Dacă e de lipsă, să dau și aci deslușiri despre pașii, cari i-am întreprins, o fac cu plăcere. (Să auzim)! Eu am avut în vedere concludul

„Veți, taică, îi dîceam eu iubesc soarele cel frumos și noaptea cea umbroasă, eu iubesc pe severul nostru Perugino și pe infocatul Michel Angelo, eu iubesc puternicele fundamente romane și delicatele opere saracene. Eu iubesc pacinicul nostru lac Trasimenic și sgomotosul cataract dela Terni.

Eu iubesc pe dragii Dtale Etrusci și pe toți bărbații Dtale sublimi diu anticitate; însă eu iubesc și catedralele greco arabe, tocmai așa ca și fântâna monumentală de Trevi și firul de apă, ce curge între două stânci în fundul unei pustii țărănesci.

Ori și ce nou lucru îmi pare vrednic de interes și de atenție și tot lucrul îmi este scump, care-mi cuprinde inima sau cugetul, într'un moment dat. Aplecat așa a mă indelectnică de tot, ce este frumos și sublim sau numai plăcut și atrăgător, eu mă simț uimit de cerințele unui cult exclusiv, pentru cutare forme a le frumosului.

„Dacă cugeți însă, i-am mai dîs, că mă aflu pe o cale greșită, și că trebuința aceasta de dezvoltare în toate direcțiunile este o iregularitate periculoasă, eu o se cerc a oprima toate aceste și a me ocupa de studiul ce mi-l vei alege Dta. Înainte de toate eu voiesc a fi, ce doresci Dta să fiu; însă, iubite părinte, înainte de a-mi tăia aripile, esaminează puțințel, dacă nu se află în podoaba această dezartă, nimic vrednic de păstrat.

(Va urma.)

venerabilului consistoriu cuprins în §. 7. referitoriu la proiectul de lege. Conform acestui conclud am așternut a) representațiune la casa reprezentanților țării; dară n'am reușit; b) M'am înțeles cu episcopii sufragani să apărăm drepturile noastre garantate prin legi și în casa magnaților. Aci am luat parte la desbaterea proiectului, împreună cu confratele dela Arad. Am făcut multe amendamente, din cari s'au primit numai câte-va stilistice; ce-i drept, s'a mitigat încât va, s'au delăturat unele ascuțisuri din proiect, dar el a rămas cu toate acestea vătămător. Am fost necesitat să petrec în Peșta tocmai în timpul acela, când ca archiereu trebuia să fiu acasă. Proiectul era să se pună la ordinea zilei în casa magnaților în urma unei înțelegeri d'între ministru președinte și Trefort, pe Sămbătă înainte de Paști. Eu am atras atențiunea casei, că să se amâne desbaterea proiectului până după Paști, căci acestea sînt sîrbătorile cele mai mari ale ortodocsilor. Dar nici cu aceasta n'am reușit; s'a amînat cu toate acestea desbaterea până Luni. Eu, cu confratele dela Arad, am rămas acolo, ca să-mi fac datorința. Despre purcederea mea în casa magnaților unele jurnale din Budapesta, poate cu intențiune, au răspândit sciri false: că ași fi salutat și primit cu bucurie proiectul. E adevărat, că eu după ce liam studiat, mi am formulat toate amendamentele mele, cari dacă s'ar fi primit așa cum le am eu și aci, noi am fi putut fi mulțămîni cu legea. De aceea eu l'am primit la desbaterea generală în speranță, că amendamentele mele se vor primi de sigur la desbaterea specială. Urmînd aceasta la ordinea zilei le am făcut la rîndul lor, m'am luptat cu confratele dela Arad, ba de multe ori singur singurel fără de rezultat favorabil. S'au primit numai unele observări stilistice și astfel proiectul tot a rămas vătămător autonomiei noastre. Eu mi-am făcut datorința, m'am luptat cu toată încordarea puterilor mele. (Să traiască).

Raportorul comisiunii Dumitru Comșa:

Cestiunea de față pe cât este de importantă și dificilă, pe atât este de dureroasă. Despre importanța ei, nimenea nu dubitează; că e dificilă, se vede din starea noastră politică; că e dureroasă, probează faptul, că proiectul a produs așa dîcînd un țipet de durere din un cap până la celălalt al țerei. Nu-mi voi mai motiva cele dîse, că sînt în deobște cunoscut pe de o parte, pe de altă parte însă nici nu e timp. Faptă e, că prin proiect jertfim ce avem mai scump și că drepturile noastre garantate prin legi nu sînt luate în considerare.

Voiu reasuma pe scurt, cum a decurs lucrul până acum: După consultări în dreapta și stînga proiectul de lege s'a prezentat în dieta țerei. Consistoriul nostru a decis, durere, tocmai în ajunul prezentării, ce pași să se întreprindă față cu proiectul. Mai întîiu a decis așternerea unei representațiuni în dietă, care a făcut-o Escelenția sa. Mai departe Escelenția sa, în urma nereușitei amintitei representațiuni, a rugat pe episcopii sufragani, să se lupte cu puteri unite contra proiectului în casa magnaților. Aceste două deciziuni s'au îndeplinit. Mai departe a decis consistoriul, ca Escelenția Sa să meargă la tron și să spună Majestății sale durerile și ranele națiunii noastre, și să-l roage a denega sancționarea proiectului de lege. Astăzi e proiectul gata a să întări de împăratul. Timpul e scurt, pentru ca să se poată executa concludul consistoriului de sub litera c), comisiunea din acest motiv a aflat de bine să lase mîna liberă Escelenției Sale și să-l rugăm a întreprinde toți pașii posibili. Recomînd propunerea comisiunii.

Dep. Diamandi Manole ia cuvîntul:

Venerabil sinod: Dacă în viața noastră constituțională am avut obiecte importante, nici unul n'a fost atât de important și politic, ca acest de azi. Important și politic, încât reclamă maturitate politică, să fie bine înțeles, — maturitate politică bisericească. Scim cu toții ce tendență are proiectul de lege. El vătămă autonomia noastră, e un pericol amenințător pentru scoalele noastre. Nu cred să fie un român, care să se afle în privința aceasta în dubiositate. E cunoscut, Domnilor, că nici o fortăreață nu se poate lua cu asalt de odată; să fie tunul cel mai bun și nu poate dărîma o fortăreață dintr'odată, ci cu încetul. Fortăreața e autonomia noastră.

Acum 5 ani a venit guvernul și a dat o lovitură în subvențiunea protopopilor. Eu am fost de părere să nu primim subvențiunea și protopopii, spre satisfacțiunea mea, au renunțat dela ea; dar au decis să starea lucrului. Deputațiunea n'a mers, nu sciu din ce cauză. Dar de mult timp biserica a fost în continnu apăsată; totdeauna în casuri de vreme rea am alergat la treptele tronului. Și dacă ne aflăm astăzi, în stare mai bună ca în trecut, avem să o mulțămim coroanei, casei domnitoare habsburgice.

Românul la treptele tronului s'a alinat totdeauna durerile.

La noi sînt trei foruri legiuitoare: legislativa casa magnaților și tronul. Cele două dintîiu se schimbă ca toate guvernele; tronul rămîne neschimbat. De aceea sînt de părere să mergem la tron. Dar să nu luăm un conclud precis, ci să căutăm mai întîiu de e posibil sau ba să se execute.

Noi, cari scim constelațiunile delicate, scim și cunoaștem amenințarea proiectului, să dic, cunoaștem terorismul, că terorism e acela, Domnilor, care sugrumă conștiințele oamenilor, să nu ne grăbim a aduce un conclud pripit.

Primește propunerea comisiunii, care lasă liberă cale metropolitului, să sondeze el terenul și să se convingă, de-i va fi posibil să ia și pe ceilalți episcopi. Propunerea comisiunii e foarte politică, și e în acord cu dorința capului bisericesc, de aceea v'ăși ruga s'o primim fără desbatere, și cu unanimitate. (Se primește, se primește.) Dic, fără desbatere și cu unanimitate, căci prin aceasta impunem și lăsăm calea deschisă metropolitului, arătăm că sîntem oameni politici. S'o primim fără desbatere, pentru că ori ce zală ruptă din acest lanț fin dă ansă la discuțiuni, prin cari nu ne vom pute ajunge scopul. (Se primește, se primește.)

Dep. Anania Trombițaș ia cuvîntul:

Înainte de toate trebuie să mărturisesc, că mi-e greu a vorbi contra proiectului. Dar simt în mine datorința de a spune unele lucruri, care eu le pot sci mai bine. Pe scurt asigur, că nici un asalt făcut asupra autonomiei noastre n'a fost așa de pătrunzător, așa de afund tăietor, ca cel de față; proiectul taie în carne, taie în viață; consecuențele lui vor fi cu mult mai dureroase. Intențiunea lui este: a despărți inteligența de masa poporului, și o biserică, la care inteligența e despărțită de masa poporului, ne arată istoria, unde ajunge. Astfel caracterizez eu starea lucrului. Când s'a adus legea referitoare la scoalele populare, biserica a recurs la tron.

Dauna prin această lege, v'o mărturisesc Domnilor, n'a fost nici pe jumătate așa de mare, pentru că poporul e conservativ, ține cu conștiințiozitate la datinele și obiceiurile sale. Dauna, ce ni se cauzează prin proiectul referitoriu la scoalele medii, e încodată așa de mare. De aceea nu mă mulțămesc propunerea comisiunii, ci propun: că sub ori ce împregiurări și nesmintit să meargă o deputațiune la tron și să roage pe Majestatea Sa să deneghe sancționarea proiectului.

Dep. Parteniu Cosma ia cuvîntul:

Eu cugetam că după escelentul discurs al D. Diamandi se va primi fără nici o discuțiune propunerea comisiunii. Propunerea D. Trombițaș se cuprinde în propunerea comisiunii după latitudinea, care i s'a dat acesteia. Cred că nici unul dintre noi nu este, care să nu vadă pericolul cel mare, care amenință biserica noastră. Cei, care s'au ocupat cu cestiunea, au cetit jurnale, au putut observa, că și din partea organelor statului s'au purces în mod estraordinar. Raportorul comisiunii ne a arătat, ce pași a luat consistoriul în ajunul prezentării proiectului în dietă; s'au luat pași numai în ajun, pentru că proiectul n'a ajuns în dietă pe cale ordinară, ci în mod clandestin. În mod clandestin a trecut în casa magnaților, aici foarte iute s'a discutat și aprobat; tot așa de iute, am firma convingere basat pe praxa de până acum, că se va și sancționa; se va sancționa mai iute, ca până se vor pute duce episcopii la Majestatea. În propunerea comisiunii se află și propunerea D. Trombițaș, dacă e posibil se vor duce, dacă nu, se vor lua alte măsuri. Că intențiunea proiectului e despărțirea inteligenței de masa poporului, nu o contestez: Eu am însă firma speranță în Ddeu și vitalitatea românilor, că nu se va ajunge scopul (bravo! bravo!) Mulți dintre noi am fost crescuți prin institute streine și astăzi ne apărăm națiunea (bravo! trăească!) și Domnii, cari cred că din Român vor face altceva decât român, se înșeală și se vor înșela. (Așa e! Așa e!)

Dep. Elie Măcelariu: Mi ar fi părut bine, dacă Escelenția Sa ar fi raportat în scris sinodului despre pașii, cari i-a făcut în cestiunea aceasta. Dacă m'a durut primirea proiectului, m'a durut cu deosebire și pentru aceea, că s'a primit a doua di de Pasci; prin care faptă nouă ni s'a dat un blam (așa e, așa e!) Ni s'a dat un blam, pentru că, pe când în Viena, nu departe de Pesta, s'erbătorile ni se respectează, în același timp în Pesta nu se iau în considerare!

Dep. Diamandi Manole cere cuvîntul.

I se reflectează din partea presidiului: că n'a făcut propunere, prin urmare nu poate vorbi a doua oară.

Dep. Anania Trombițaș vedînd că propunerea lui provoacă discuțiune îndelungată, și-o retrage. Presidiul enuncie concludul sinodului, dînd: Prin aceasta sinodul îmi impune o datorință,

care și așa o împliniam. Eu declar cu această ocaziune, că totdeauna până când îmi va da Dumnezeu viață mă voi pune cu toată puterea și rezoluțiunea să apăr drepturile bisericeii noastre. (Să trăească!)

(Va urma.)

Desbaterea specială asupra proiectului de lege pentru scoalele secundare.

(Urmare.)

Modificarea propusă de Michail Zsilinsky e următoarea:

„§. 22. Examenul de maturitate e verbal și scripturistic.

Instrucțiunile referitoare la examen le statorește ministrul de culte și instrucțiune publică după ascultarea respectivelor autorități confesionale, a corpului profesoral dela universitate și dela politehnic.

Esamenul este public; testimoniile despre ele se estradează numai în limba maghiară. La dorință se poate alătura și o traducere latină.

§. 23. Esamenul de maturitate se țin în prezența corpului didactic a fie-cărei scoale secundare constătătoare din 8 clase în institutul propriu sub presidiul directorului suprem districtual de scoale sau a locțiitorului acestuia esmis de ministrul de culte și instrucțiune publică. În scoalele confesionale poartă presidiul bărbatul de specialitate esmis din partea autorității confesionale competente.

La esamenul de maturitate din scoalele confesionale se esmite din partea ministrului de culte și instrucțiune publică un comisariu. Spre scopul acesta e datoare respectiva autoritate scolară, a încunoscința pe ministru cel puțin cu o lună înainte de începere despre timpul ținerii examenului de maturitate.

Comisariul esmis din partea ministrului n'are nici un fel de drept de dispozițiune; are însă a priveghia, ca să se respecte dispozițiunea legii prezente, precum și instrucțiunea de examen statorită de ministru. Spre scopul acesta e îndreptățit comisariul:

a) a cerceta lucrările scripturistice compuse pentru examenul de maturitate;

b) a fi de față la esamenul verbal și a pune întrebări fie-cărui scolar din fie-care obiect de învățământ;

c) a participa la consultările corpului didactic referitoare la rezultatele examenului scripturistic și verbal;

d) a face ministrului raport detaiat despre procederea și experiențele sale.

§. 24. Ajungînd reprezentantele ministrului sub decursul examenului la convingerea, că într'un cas care carele nu sau observat legea și instrucțiunile referitoare la examen, e în drept a insista, să i se primească observările în protocolul final despre rezultatele examenului, și a face ministrului raport despre aceasta. În cazul acesta nu se estradează testimoniile până la definitivă rezolvire a afacerii.

Ministrul recercă autoritatea respectivă bisericească, să cerceteze starea lucrului. Aceasta introduce cercetarea la moment și, aflînd că s'ar fi comis ilegalitate sau disordine, apoi inhibitează estradarea testimoniilor; la din contră dispune estradarea testimoniilor; face însă la tot cazul raport ministrului despre procedura sa.

La propunerea dep. Lükö se dispune tipărirea modificărilor propuse de Zsilinsky și distribuirea printre deputați.

După o desbatere lungă se votează asupra §-ului 22 și se primește în sensul propunerii dep. Zsilinsky.

La §-ul 23 propune Ludovic Mocsary, să se observe usul de până acum. Examenul de maturitate să se țină „sub presidiul bărbatilor de specialitate esmiși din partea autorității supreme bisericesci, respective cu concluderea altor membri din comisiune.”

Ministrul președinte Tisza primește propunerea „cu risicul de a fi ținut de debil.”

Se primește §-ul cu amendamentul dep. Mocsary.

La §-ul 24 își exprimă Coloman Thaly temerile ce le are față cu dreptul reprezentantului ministerial, de a pute suspenda estradarea testimoniilor nu numai din motive de ilegalitate ci și de abateri dela instrucțiunea ministerială

Ministru president C. Tisza: Legea îndreptățește pe guvern de a da astfel de instrucțiuni legea pretinde prin urmare observarea lor. Fără pretenșiunea aceasta ar fi imposibilă guvernarea. (Aprobare în dreapta.)

§-ul se primește fără modificare.

§-ul 25 dispune în alinea 1, ca fie-care elev să depună examenul de maturitate acolo, unde studiază clasa primă, în alinea 2, că ministrul poate încuvi-

ința în casuri estraordinare depunerea examenului la alt institut.

Adam Lazar propune, de a fi îndreptățită și autoritatea bisericească să împartăsească astfel de încuviințări.

Raportorul George Szathmary pledează pentru tecstul comisiunii, de oare ce ministrul e mai curînd în stare a fi informat despre diferitele institute de instrucțiune din țeara, decât autoritatea supremă bisericească, care are cunoscința numai despre institutele de sub conducerea proprie.

Alesandru Csanády spriginesce propunerea dep. Adam Lazar.

Paragraful se primește fără modificare.

§-ul 25 sună: „Examenul gimnasial de maturitate îndreptățește la primirea în scoalele mai înalte; examenul de maturitate dela scoalele reale îndreptățește numai la primirea în politehnic și în secțiunea matematică și de științele naturale a universității, respective în parte în aceeași secțiune specială a facultății filosofice mai departe în aceea secțiune specială a seminarului profesoral precum și în academiile de montanistică de silvicultură și de agronomie.

Abiturienții scoalei reale, cari au depus examenul de maturitate cu succes bun se pot admite într'un gimnasiu public la depunerea examenului din limba latină și elină; aceia, cari depun examenul din limba latină cu succes bun, se pot primi la facultatea de medicină și la cea juridică, ear aceia cari depun examenul din limba latină și elină cu succes bun, se pot primi la toate facultățile.”

(Va urma.)

Varietăți.

* (Invitare) la petrecerea de Luni seara din 2/14 Maiu care se va ține din partea membrilor „Reuniunii sodalilor români” din Sibiu în sala din grădina Spaneck. Începutul la 8 oare seara.

* (Necrolog.) Dela Brașov primim următorul anunț trist:

Andronic Androne,

paroch la Biserica rom. ort. res. cu hramul Sft. Nicolae în Brașov, membru Sinodului protopopesic și membru comitetului parochial.

În urma unei suferințe scurte, astăzi la 2 oare noaptea, în etate de 69 ani, și-a dat sufletul în mâinile Creatorului.

Despre această dureroasă și ireparabilă pierdere încunoscințează subsemnații cu inima plină de întristare pe toate rudeniile, pe toți amicii și cunoștii.

Rămășițele pămîntesci ale scumpului răposat se vor înmormînta din biserică, Vineri în 29 Aprile st. v. (11 Mai st. n.) la 3 oare după amiaza în cimiteriul Bisericeii sântului Nicolae din Scheiu.

Brașov în 27 Aprile (9 Maiu) 1883.

Ficele: Parascheva căs. A. Rizeanu, Elena ved. G. Russu, Maria căs. G. Georghescu, Iulia Androne.

Ginerii: A. Rizeanu, G. Georghescu.

Frate: Ioane Androne.

*(Alegerila universitate.) Din o corepondență dela Sebeș, care e scrisă de cel ce n'a scris o și e subscris de cel ce n'a scris-o și pe care o am fi publicat bucuros dacă nu era cu atâtea omisiuni cari stingheresc înțelesul, aflăm că la Sebeș (în cetate) românii au candidat pe adv. Ioan Bojiță dară separându-se unii dintre români a reșit forestierul Bömches. În cercul rural s'a ales Ioan Piso contra Dr. Stefan Păcurar. Acest din urmă fu ales în cercul rural al Orăștiei: Nu înțelegem pe români: de o parte protestează contra asupririlor din partea guvernului și de altă parte aleg pe servitorul servitorilor guvernului.

* (Himen. Dl Dr Basiliu Preda și dșoara Catinca d. Prișcu anunță cununia dlor care va ave loc Duminecă în 1 Maiu în Brașov.

* (Din părțile Agnitei) ni se scrie: Deși cam de mult nu avem zăpadă, dară primăvara rea totuși am avut și avem căci dacă au lipsit zăpadă am avut ploaie în abundență încât, din cauza acestora până astăzi abia am putut pe a treia parte samănă semănăturile de toamnă, celelalte două părți de pămînt sînt încărcate de apă, încât ceea ce s'au sămănat și se samănă, se samănă numai în tină. Și bieții oameni atît din cauza timpului târziu, precum și din pricina lipsei apăsătoare de nutreț sînt siliți a arunca sēmînța și în tină cu puțină speranță de a rumpe cucuruz și a secera ovēs ș. a.

Oamenii, față cu această împregiurare fatală, sînt foarte îngrijați. De altmintrea grănele sînt frumose, unde nu au stat mult zăpada adunată de viscoalele cele mai mari de iarnă. Dară nu au fost

destul cu ploile mărunt, doară mai neîntrerupte, ci eri în 25 a. c. între 3 și 4 oare d. a. între tunete și fulgere pătrunzătoare s'au descărcat pe aici și giur un povoiu grozav, carele va mai opăci pre bieții oamenii pe câteva zile de a sēmēna! Fulgerile nu au fost toate seci, ca în comuna vecină Noustat a consumat focul produs prin fulger o șură. Focul nu s'a lătit ajutând mult torenții de ploii.

* (Programa pentru încoronarea Țarului.) Din Petersburg se scrie cu pozitivitate și pe baza informațiilor oficiale în privința programei ce s'a stabilit pentru serbarea încoronării împăratului în Moscva. Acestea susțin:

Întrarea solemnă a părechii imperiale în Moscva va avea loc la 12/24 Maiu, ear' sântirea drapelului la 11 Maiu. Posturile ce se țin înainte de ori-care încoronare, se vor ține în zilele de 12, 13 și 14 Maiu: La 14 Maiu va avea loc transportarea insigniilor imperiale și la 15 încoronarea. În zilele următoare, împăratul va primi felicitările, și adevă la 16 Maiu pe acelea ale principilor, ale corpului diplomatic și ale înalților demnitari ai imperiului, la 17 Maiu pe acelea ale somităților militare și la 18 Maiu pe acelea ale celorlalte categorii. În seara de 18 Maiu va avea loc în onoarea Curții o reprezentațiune de gală, la 19 Maiu se efectuează transportarea înapoi a insigniilor imperiale. La 19 și 20 Maiu se dau prânzuri de gală, la 21 Maiu se va organiza o serbătoare populară, și la 22 Maiu se va face cu ocaziunea aniversării morții imperătesei o vizită la sântul Sergiu. La 24 Maiu se va da un prânz, la 25 un bal, la 26 târnosirea bisericeii Mântuitorului și la 28 o revistă de trupe. La 29 Maiu se va efectua reîntoarcerea la Petersburg, unde chiar deputații orașului vor eși înaintea Țarului cu pâne și sare. Nu este de mirare, că serbările espuse aci se se schimbe la cas de vreme rea sau din alte cauze, dar șirul lor nu se va schimba întru nimic.

Judecata

în procesul atentorei Elena Marcovici din Belgrad asupra regelui Milan, pertractat la 12/25 Aprilie a. c.

Unele foi din Serbia publicând decursul întreg al acestui proces, ne pun în pozițiune a reproduce și noi în estras după jurnalul „Narodno Oslobodi”. Din punct de vedere psihologic, cât și juridic, faptul și ținuta incusatei sînt de mare interes. Acestea dovedesc până la evidență, ceea ce susține eruditul jurist Dr. Jering: cumcă simțul de dreptate, sădit și înăscut în internul fie-cărui individ, nu se poate suprima, ci el se răsună.

Eată decursul pertractării:

„În numita și des de dimineață se începuse o extraordinară mișcare între poporațiunea din Belgrad. Inceputul pertractării era anunțat la oara 9 înainte de m. Când a sosit acest timp toate ușile trib. s'au deschis, ear publicul se îmbulzise la intrare, ca să ocupe loc în sală, și ședeau pe banca incusaților. Tribunalul era compus: președintele trib. orașenesc dl Alecsandru Iovanovici, asesori dd. Ninici și Popovicu; procurorul Moisilovici, apărătorul incusatei era dl avocat Dobrovoievici. Notariu: Marcu Giorgevici.

La 9 oare și 5 min. președintele descoperă publicului obiectul de pertractare, după aceea îndreptându-și privirea către incusată, îi dăce: Dta ești incusată Elena, socia lui Ievrem Marcovici?

Incusata: Șede liniscită, dovedind cea mai mare resignațiune. Fața ei era palidă și rece ca marmora, ochii înșepeniți ca și când ar fi morți. Îmbrăcată era simplu în vestminte negre, cu o manta de toamnă, pe cap purta o cărpă neagră. La întrebarea președintelui a răspuns cu voce debilă și rece: este, eu sînt.

Se cetesce acusa, pe scurt, în carea se cere ca incusata să fie condamnată conform §-lui 87 din legea crim. (la moarte) ear după aceea:

Președintele: Doamnă Elena, este adevărat că ai pușcat asupra regelui?

Incusata: Adevărat.

Pres. Din acest revolver? (il arată).

Inct. Este, din acest revolver, carele a fost a fie-er-tatului meu bărbat.

Pres. Ați avut patroane la mână, v'ați exercitat în ținire?

Inct. De câte-va ori.

Pres. Unde?

Inct. Acasă în grădină, și aici în curte, pușcând după pisice (mățe).

Pres. Este admirabil a pușca fără temei asupra pisicilor. Nu a fost aceasta pentru motivul încurajării?

Inct. Eu am voit să împușc pisica, dar n'am lovit'o.

Pres. Și pentru ce să o omori?

Inct. Mi-a făcut multă daună furând unele altele (în ton mai domolit) și pentru că am voit.

Pres. Descoperitați cuiva propusul DVoastră, că voiți să pușcați asupra regelui?

Inct. Nu am descoperit nimēnui nimic.

Pres. Ce însemnează visul acela ce l'ați tâlcuit cutărei Persa, carea era la Bademlici?

Inct. Nu-mi aduc aminte să fiu tâlcuit cândva cuiva vreun vis.

Pres. Cetesce din acte fasiunea respectivei femei prin care ea își aduce aminte, cum că incusata, înainte de atentat 'ia tâlcuit un vis: „că pământul s'a întunecat, că a răsărit o lună tineră, că incta, a cădūt etc. etc.

Inct. Nu-mi aduc aminte.

Pres. Când a aușit că sosese regele?

Inct. În aceeași dimineață.

Pres. Dela cine?

Inct. Ferestrele locuințelor mele erau deschise, pe sub ele trecură mai mulți oameni; pe diferite căsi am vădūt arborate flamuri. O femeie a venit la mine rugându-mă să-i scriu un avis pentru esarendarea unui cortel, și mi-a dăis astăzi sosese regele.

Pres. În acele zile, cine a venit la DȚa și nu te-a aflat acasă? Fost'a acela un tiner de circa 25 de ani, blondin?

Inct. (După o tăcere îndelungată.) Nu-mi aduc aminte.

Pres. Avutați vre-o convorbire cu cineva, înainte bisericeii, înainte de ce ați voit să întri în ea?

Inct. Înaintea casei mele m'am întēlnit cu o cunoscută a mea și am întrebato, dacă nu a plecat încă de aici; cu altul cu nime nu am vorbit.

Pres. Nu ați convorbit cu bărbați?

Inct. Nu.

Pres. Nici cu un tiner, carele era de statură mijlocie și cu barba desbinată?

Inct. (precugetând) Nu.

Pres. Mara, soția lui Tomanovici, fasionază cum a vădūt înaintea bisericeii o femeie, seamēnă cu DȚa, în vestminte negre, cu un muf în mâni, vorbea cu un bărbat îmbrăcat frumos, pe cap purtând cilindru. Acea femeie a trecut pe lângă DVoastră, dar nu a putut înțelege discursul DVoastră, (cetesce fasiunea întreagă) după aceea respectivul domn a mers la Sava, ear DȚa în biserică.

Inct. Nu am discurs cu nime, nici am avut muf în mâni.

Pres. Când ați voit să pleci din locuință ați îmbrăcat vestminte negre, ați luat revolverul, te-ai căutat în oglindă — ca să te vești în poziție. După aceea ați venit în biserică așteptând sosirea regelui; în distanță apropiată ați descărcat revolverul asupra regelui dar, din norocire nu ați nimerit.

Inct. (cu rezoluțiune) Adevărat.

Pres. (După o scurtă pauză) De ce ați pușcat asupra regelui?

Inct. În sufletul meu, pe mormēntul soțului meu, m'am jurat, cumcă mă voi resbuna, căci eram convinsă că bărbatul meu a fost condamnat fără vină, și pentru aceasta am voit ca să-mi vēr resbunarea.

Pres. Acest act au îndeplinit?

Inct. Acesta.

Pres. Pe ce temei susțini, cumcă regele este vinovat la condamnarea bărbatului DVoastră.

Inct. Eu am știut, cumcă bărbatul meu avea nepreteni și pismuitori, dela tata țerei însă a depins ca să-i susțină vicața.

Pres. DȚa ai fost preventiv înformată, cumcă regele ar face astfel de fapte, ear în timpi escepționali, cum au fost aceia, totul a depins dela regim. De unde ai venit dară la ideea, ca să învinuesci pe rege?

Inct. Eu am ținut de drept a pretinde, ca să nu subserie moartea omului nejudecat, pe carele înainte de aceea l'a distins pentru serviciile, ce le-a făcut patriei cu ocaziunea cuceririi dela Ac-Palanca. El (regele) n'a trebuit să creadă îndată toate, ce i le-au spus alții. Eu am jurat că voi resbuna moartea bărbatului meu.

Pres. Știutați și precugetați urmările ce s'ar fi causat în țeară prin omorirea domnitorului?

Inct. nu răspunde.

Pres. (după o pauză mai lungă o întrebă de nou): Mați priceput ce vreau să dăc prin aceasta?

Inct. Nu am precugetat, că poate să se nască vre-o nefericire.

Pres. DȚa, ca o femeie distinsă și versată în știință trebuie să știi, cumcă astfel de faptă causează disordine și schimbări în țeară.

Inct. Nu am putut să mă abat dela jurământul meu.

Pres. Să dăcem că acest act a fost o causă personală a DȚale. Atunci cum consuna el cu epistola DTale către Cnicianca, în care îi descoperi ceva despre ajutoriu în cauze de interes public, — și cu epistola DTale către Serbia, în care desfășuri părerile DTale în publicitate cu privire la persoana și caracterul domnitorului?

Inct. Aceasta e convicțiunea mea, cumcă egoismul domnitorului e dăunos pentru popor. Cineva l'a înfricat (pre rege) cum că bărbatul meu și-ar fi prepus, ca să-l ucidă și el așa s'a purtat ca și când, după părerea mea, este fricos, și de aceea a subscris sentența de moarte a bār-

batului meu. Ce am scris Serbiei, am dăis acum că ași scu-ti-o, ca să nu pățească și altul contra dreptății dumneșesei. Am voit să o scap de un astfel de ucigătoriu egoist.

Președ. Din aceste cuvinte ale D-tale se vede la înțeles, cumcă acestui atentat i-a premers un scop precis, nu numai cauza personală. D-ta vorbești în această epistolă de tiranie, de libertate și de timpi buni, — cari toate eschid conceptul cauzei personale.

Inct. Precum am vorbit: am voit să-mi resbun din cauza personală. Serbiei i-am scris din motivele descoperite mai sus.

Pres. D-ta ai fost în relațiuni mai serioase cu Cnicianin și cu alții; ai și corespuns cu dēnșii, — descoperitu-le-ai mai pre larg planurile dtale?

Inct. Am vorbit numai, că în sufletul meu m'am jurat a resbuna omorirea bărbatului meu.

Pres. Cunoscut-ai persoana regelui?

Inct. Nu.

Pres. Ai cunoscută cu Rujița Vucovanici, care acum locuesce în România?

Inct. O cunosc, ea mi-a fost cunoscută.

Pres. Statai cu ea în oare-care conțelegere în privința prepusului D-tale?

Inct. Nu.

Pres. Dta ai cerut dinamita dela mad. Cnicianin, vorbit-ai cu ea despre schimbarea dinastiei?

Inct. Nu.

Pres. Nici despre fiul lui Alece Caragiorgevici?

Inct. Nu.

Pres. Nu-ai scris prin mad. Cnicianin către Petru Caragiorgevici întrebând de dinamită și bombe.

Inct. Nu.

Pres. (cetind fasiunea mad. Cnicianin în carea se face amintire despre susnumita epistolă) spune adevărul curat: Nu ai convenit cu Rujița Vucovanovici în Viena și Pesta nu ai convorbit cu Pera, nu i-ai scris epistola în sensul descoperit, prin m. Cnicianin?

Inct. Nu.

Pres. Așa dară remâni la aceea că faptul acesta l'ai sēvērșit fără conțelegere cu alte persoane, fără un scop dețermurit. Avut ai doară nise ascunse?

Inct. Nu am avut.

Pres. Reasumând toate constată cele dăse.

Inct. Nu sînt membru la nici o societate secretă.

Pres. Cetind actele investigaționale și mai multe epistole alăturate la ele, reasumându-le și constatând din ele mai multe momente decidețoare provoacă de nou pre incusata, ca să mărturisască adevărul și să spună toate câte aparțin la aceasta afacere, voină a descoperi oare care legătură între ea și Carageorgevici, la cari toate împregiurări însă nu a respuns decât în sens negativ și dechiară cumcă nici când n'a scris lui Pera Carageorgevici nici au cerut ceva dela dēnsul, nici a călătorit la timișoara spre a conveni cu dēnsul, nic 'l cunoaște, nici la vădūt cândva.

Pres. Din ținuta DTale vōd că regretați faptul comis,

Inct. (După o tăcere îndelungată) Nu am putut să me abat dela propusul, pentru care mam jurat în sufletul meu.

Președintele dând cuvēntul apărătorului, aceasta dechiară clienta i-a îngreuiat foarte tare pozițiunea, căci nu l'a autorizat nici prin vorbă, nici prin nime ca să ridice cuvēnt de apărare pentru dēnsa; totul ce poate face, e că aduce nese împregiurări mitigătoare: recunoștința faptei și credința înrădăcinată în dēnsa, cumcă bărbatul ei a fost condamnat la moarte, fără a fi fost vinovat. După acestea apoi pres. trib. adresându-se către incusata, îi dăse: Ai aușit ce a vorbit apărătoriu DTale, voesci și Dta să vorbești ceva?

Inct. Nu voesc să vorbesc nimic, domnule, aștept condamnarea.

Să fac dispozițiuni pentru depărtarea publicului în scop ca tribunalul să se poată consulta. La oara 12 și 5 minute, tribunalul publică sentența, prin care constată că faptul comis este de caracter politic, nu din cauza personală, dar fiindcă incta nu voesce să mărturisească adevărul, nici să descopere pe compliciti săi, — ea este condamnată la moarte (prin glonț). Incta a ascultat sentența în cea mai mare resignațiune, fără a da nici cel mai mic semn de impresiune.

Președintele descoperind condamnatei, cumcă are drept a însinua apelata contra sentenței forului prim, ea răspunde: „Nu apelez, aștept esecutarea sentenței,” ear după aceea întorcându-se gendarmii o prind și o conduc afară din sală.

Cu atâta s'a încheiat pertractarea finală.

După „Luminătoriu.”

Bursa de Viena și Pesta.

Din 10 Maiu n. 1883.

	Viena	B-pesta
Renta de aur ung. de 6%	120.25	120.10
Renta de aur ung. de 4%	89.15	89.10
Datorie de stat austr. în argint	79.15	79.25
Strisuri fonciari ale institutului „Albina”		100.30
London (pe polița de trei luni)	119.90	119.85
Galbin.	5.65	5.66
Napoleon	9.50 ^{1/2}	9.50
100 marce nemșeci	58.50	58.50